

Він не аналізує, не розкладає його по частинах, а умиротворено оглядає працю природи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус П. В. Григорій Сковорода як мандрівник : текст і контекст // Григорій Сковорода — джерело духовної величі і сучасність : зб. наук. праць. К., 2009. С. 189.
2. Прокопов Д. Є. Філософія Г. Сковороди // Історія української філософії. Київ : Академвидав, 2008. С. 274.
3. Сковорода Г. Сад пісень. Київ : Веселка, 1968. 34-43 с.
4. Чижевський Д. Історія української літератури / Д. Чижевський. Київ : Академія, 2003. 228 с.
5. Чижевський Д. Філософія Г. Сковороди. Харків : Акта, 2003. 60-181 с.
6. Яременко В. На позвах із сучасністю // Сковорода Г. Сад пісень. Київ: Веселка, 1968. С. 11.

*Марічка Санищук,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені В. Гнатюка
студентка 3 курсу
факультету філології і журналістики,
Науковий керівник:
к. філол. н., доц. С. Бородіца*

ПРОБЛЕМА МИТЦЯ В ТОТАЛІТАРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ В РОМАНІ «ПРИЛЕТІЛА ЛАСТІВОЧКА» І. РОЗДОБУДЬКО

Література межі ХХ-ХХІ століття внесла свої корективи до зображення внутрішнього світу, національного начала персонажів, їхніх складних переживань, трансформувавши жанри, експериментуючи зі стилем. Пильна

увага сучасних письменників до мистецтва, зокрема живопису, малярства, хореографії й музики, засвідчує: потрібна неабияка уважність реципієнта під час прочитання твору на його різних рівнях.

Роман І. Роздобудько «Прилетіла ластівочка» належить до творів, коли інтерпретація тексту вимагає застосування міжмистецького підходу, оскільки авторка майстерно реалізувала в ньому музикальний дискурс. Творчість письменниці упродовж тривалого часу привертає увагу багатьох дослідників, зокрема, Ю. Соколовської та Н. Галушки, що досліджували специфіку жанру твору «Прилетіла ластівочка»; Я. Голобородька та Л. Горболіс, які зацентрували увагу на стильовій манері письма авторки.

Твір «Прилетіла ластівочка», за висловом критиків і самої авторки, став тією «першою ластівочкою», що дала цілісну і глибоку картину тоталітарного суспільства. У романі йдеться про легендарного українського композитора Миколу Леонтовича, знаного усім світом завдяки своєму творові «Carol of the Bells» (нам відомий, як «Щедрик»). Роман, з однієї точки зору, глибокий, вимагає знання історії та дотепу в музиці, а з іншої – пронизаний таємницями, вбивствами, змовами та революційними зрадами, твір не лише химерний, але й музично неповторний, містить інформацію зі сфери класичного мистецтва, натхненний справжнім коханням та сімейним затишком.

Контраст протилежних явищ у творі зумовлений реалістичними подіями, пов'язаними з головним персонажем Миколою Леонтовичем. Відомий композитор, фольклорист, автор численних обробок українських народних пісень, хоровий диригент, чия біографія й досі недосліджена, зазнав жорстокого нищення своєї творчості. Події у творі, які так художньо вміло відтворила І. Роздобудько, розгортаються на початку ХХ століття і в кінці 1990-х рр.

Лаконічно й гостро, не цитуючи історичних документів, без подробиць і дат, прізвищ та імен, авторка показує, як закладалися підвалини радянської імперії, що творила своє майбутнє, здавалося, назавжди. «Червона хвиля покотилася спочатку по Фундуклеївській, затопила Хрещатик, Володимирську, розтеклася Подолом і Печерськом, ринула в Лавру, несучи у своїх каламутних потоках тисячі трупів, у тому числі й безневинних прибічників “єдиної держави”, або, як її тепер називали, «країни рад», що сиділи по домівках, очікуючи на визволителів – «російських патріотів», котрі прийдуть і «ліквідують розкол» [4, с. 54].

Саме такі сторінки життєпису композитора змусили І. Роздобудько створити роман «Прилетіла ластівочка» та звернути увагу пересічного читача на тоталітарний характер тодішньої влади, яка так жорстоко поквиталася з Леонтовичем. Праці Л. Семенко та А. Завальнюк, щоденники С. Васильченка та першого дослідника творчості Леонтовича Г. Яструбецького, що запевняють у ненавмисності вбивства композитора, розвіюють сумніви стосовно його смерті. Вона була вигідна радянській владі, оскільки Леонтович відстоював свою проукраїнську позицію, був небезпечним для уряду, адже мав неабиякий авторитет і серед простого народу, і серед інтелігенції.

Про майстерність і талант Леонтовича М. Грушевський сказав: «Багато є такої старовини, що в своїх хорах, діалогах, танках і забавах відбиває дуже ранні, зародкові навіть форми ритмічно-музикальної і словесної дії ще більше значення мало для їх заховання, що в сім циклі особливо живо і нерозривно заховалася зв'язь словесного тексту, пісні з мелодією і ритмом, при тім ритмом не речитативним, а співовим, який своєю стислою, арифметичною будовою зберігав традиційні тексти безмірно краще, ніж речитатив» [2, с. 119].

Окрім основної сюжетної лінії, твір містить іншу, що безпосередньо її доповнює. І. Роздобудько змальовує американський пансіон для людей похилого віку 1997 року: «Старому містеру Ніколасу дійсно минав дев'яносто дев'ятий рік. Двадцять із них він проживав в цьому пансіоні, на повному забезпеченні своєї діаспори» [4, с. 11]. Починаючи з 1916 року, авторка переносить читача у спогади Леонтовича. Завдяки такій структурі, ми можемо збагнути ту реальність та думками поринути в атмосферу зародження мистецтва. Цьому сприяють детально виписані образи Миколи Леонтовича, Олександра Кошиця, Надії. А мистецтво за тоталітарного режиму, морально знищуючи людей, під дією страху перетворював їх на жорстоких індивідів, якими стали Іван Рябков, Сіренко, Степан Добровольський.

І. Роздобудько змодельовала образ Леонтовича як кришталево чистого, без темних плям на совісті персонажа. Посилюючи психологічний ефект, вона змальовує його на тлі демона – підлого, ганебного, цинічного й брехливого. Відтак авторка розповідає про Леонтовича – геніального композитора і Леонтовича – звичайну людину. Леонтовича, який не міг не творити. Леонтовича, що не міг не любити. Сім'я і кохання, кохання й натхнення – як і в реальному житті, так і у творі – міцно переплетені.

Крізь призму життя талановитої особистості письменниця окреслює цілісну картину історичної епохи, котра, як думалося в ті часи самовпевненим будівничим радянського суспільства, триватиме вічно. І яка, як виявилось, стала однією з найбільших історичних помилок людства. Твір І. Роздобудько «Прилетіла ластівочка» є безпосереднім доказом цього. Передмова О. Акуленка «Три історії про ластівку», «запрошує читача дізнатися правду про знамениту мелодію» [1, с. 1], а отже, і про її автора – Миколу Леонтовича. Він – приклад

того, як радянська влада зламала виняткове людське життя: зібрані валізи, готові еміграційні документи, до волі лишається півкроку і лише один постріл:

«У потязі, що йшов до Києва, почув оповідки про те, що в селі Марківці перевдягнутий у військову форму грабіжник вбив сина панотця Димитрія – видатного композитора Миколу Леонтовича...» [4, с. 274]. Його було вбито за незламний дух, патріотизм, відродження українського фольклору, а насамперед, за дзеркальну, чисту і незрадливу народові душу. Створивши світовий шедевр, Микола Леонтович говорить з нами своїм «Щедриком». Адже попри всі заборони та утиски, українська пісня завжди була, є і буде символом незламної української нації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акуленко А. Три історії про ластівку: рецензія на книжку Ірен Роздобудько «Прилетіла ластівочка». URL: <http://litakcent.com/2018/11/13/tri-istoriyi-prolastivochku-resentsiya-na-knizhku-iren-rozdobudko-priletila-lastivochka/>
2. Голобородько Я. Художнє IQ Ірен Роздобудько. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2011. №6. С. 5-8.
3. Грушевський М. Історія української літератури: у 6 т. 9 кн. Київ: Либідь, 1993. Т.1. 392 с.
4. Роздобудько І. Прилетіла ластівочка. Роман. Київ: Нора-Друк, 2018. 304 с.
5. Роздобудько І. Розмова з успішною жінкою; розмовляла Є. Кононенко. *Українська культура*. 2007. №4. С. 14-15.
6. Сидоренко Г. Українське віршування від найдавніших часів до Шевченка. Київ: Вид-во Київського університету, 1972. 142 с.